

Ikdienas mākslas nozīme identitātes veidošanā

Māksla, kas ir pielietojama un ikdienā bieži sastopama, lai arī vienmēr ir ieraudzīta, ne vienmēr tiek ievērota un paturēta atmiņā. Tās klātbūtne reizumis ir tik lietišķa un nepieciešama, ka paši radītāji un lietotāji to neuztver kā mākslu, kā prioritāti izvirzot tās sociālās un identitāti veidojošās funkcijas Pēdējos gadu desmitos tieši šādas mākslas izpēte kļūst arvien svarīgāka. Šajā panelī pētnieces pievērsīsies šādai "ikdienas mākslai" un tās nozīmei divos aspektos: no vienas puses, pašidentitātes un sociālās identitātes veidošanā, no otras puses, tās ilgtermiņa vietai sociālajā identitātē un kultūras vēsturē.

Daniels Millers, runājot par materialitāti, ir uzsvēris, ka lielā mērā tās spēks un ietekme slēpjas tajā, cik tās klātesamība ir pašsaprotama un tād "neredzama". Līdzīgi var spriest arī par tām mākslas formām, kas, būdamas "pielietojamas", ar praktisku un sociālu nozīmi, paradoksālā kārtā tiek uztvertas par mazāk nozīmīgām. Šajā panelī tiek analizēti divi ikdienā klātesoši mākslas darbu veidi - apģērba aksesuāri un fotogrāfijas. Pētnieces aktualizē to ietekmi, cenšoties atbildēt uz jautājumu, "ko šī māksla dara", pagriežot tos divos rakursos: pirmkārt, kāda ir šo darbu nozīme to radītājam un lietotājam, un, otrkārt, kāda ir to nozīme ilgtermiņā, veidojot kultūras identitāti. Kad un kāpēc mēs ar šiem mākslas darbiem lepojāmies un uzsveram to vietu mūsu dzīvē, bet kad - tiecamies aizmirst, izslēgt no identitātes un mainīt to nozīmi?

Paneli ievada **Una Valtere** ar referātu "Zīļu jostas - vīriešu tradicionālā tērpa netradicionālā sastāvdaļa". Šeit apģērbs tiek skatīts kā materiālās kultūras nozīmīga daļa, kur tērps ir gan individualitātes izpausme, gan arī piederības zīme noteiktam sociālam slānim. Pētījuma centrā ir izšūtās vīriešu jostas, kas, rekonstruējot tradicionālo latviešu tērpu, tikušas nepelnīti ignorētas. Una Valtere ir iedziļinājusies šo jostu daudzveidībā, saglabātajos paraugos un to veidošanās tehnoloģijās. Pētniece atsedz vīriešu izšūto jostu sociālo nozīmi to valkāšanas laikā - sociālā statusa un piederības iezīmēšanas veidus, kā arī to problematizēšanu nacionālās identitātes veidošanās kontekstā.

Panela otrajā referātā "Attēlu pārpilnība: Kristīnes Krauzes-Sluckas un Aļņa Stakles mākslinieciskie risinājumi" **Ieva Melgalve** analizē fotogrāfijas nozīmi atmiņas veidošanā, skatot atmiņu kā tādu, kas konstituē gan kultūras, gan personisko identitāti. Šajā gadījumā tiek problematizēta nevis fotogrāfiju nenovērtēšana vai ignorēšana, bet gan to pārprodukcija un sekojošā dekontekstualizācija. Pētniece skata identitāti kā tādu, kas tiek veidota arī caur attēlkiem, kuru nozīme ir zudusi vai šķiet neuzticama. Iespējams, vēl spēcīgāk šis kontrasts starp attēlu un piedzīvoto realitāti saskatāms personiskā arhīva fotogrāfiju gadījumā, kuras, zaudējot afektīvo vērtību, kļūst traucējošas pašidentitātes veidošanā. Apšaubot fotoattēla realitāti reprezentējošo funkciju, abi mākslinieki atšķirīgos veidos reaģē uz spriedzi, ko rada fotogrāfiju intensīvā klātbūtne gan personiskajā, gan sociālajā realitātē, un uzdod jautājumus par fotogrāfijas lomu atmiņas un identitātes veidošanā. Savā ziņā viņu abu risinājumi - lai arī ir krasi atšķirīgi - pēta iespējas attēlus *pārstrādāt*, izveidojot no dekontekstualizēta fotoattēla jaunus mākslas darbus.